

PERİNE MUAYENESİ Mİ, KIZLIK ZARI İNCELEMESİ Mİ ?

Yaman Örs*

Örs Y. Perine Muayenesi mi, kızlık zarı incelemesi mi? Adli Tıp Bülteni;1(2):54-7.

Bir süre önce, ilk kez katıldığım adli bilimler kongresinde yer alan bir etik oturumunda konuşmak, akademisyen olarak yazarınız için doğrusu değişik bir deneyim olmuştu (1). Tıp alanının bir süredir geniş kapsamlı adli bilimlerin içinde yer almakta olduğunu biliyordu. Ancak bir deontoloji ve tıbbi etik öğretim üyesi olması dolayısıyla onu burada özellikle ilgilendiren, alanın bir başka nedeni olarak laboratuvar alanlarındaki gelişmeden çok toplumsal değişime bağlanabilecek bir gelişmedir. Bunda, insan tutum ve davranışlarına yönelik ahlaki değerlerimizin önde gelmesi söz konusudur. O zaman, konunun tıbbi etik (ya da tıp uğraş ahlakı) yönü de kuşkusuz gündeme gelecektir ki bizi burada ilgilendiren de budur. Böylece, "Pozitif Hukuk" teriminden esinlenerek düşünebileceğimiz, dar kapsamlı ve yoruma az yer veren bir "Pozitif Adli Tıp'tan" oldukça değişik bir "Toplumsal Adli Tıp"tan da (1) belki söz açılabilir.

Başlıktaki konumuzun da, adli tıbbın daha çok bu sonuncu yöndeki gelişmesinin içinde ele alınabileceği, alınması gerektiği açık olmalı; kuşkusuz, olağan anlamda bilimsel açıdan örneğin DNA çözümlenmeleri gibi yöntemlerin de bu alanda kullanılabileceğini, kullanıldığını gözden uzak tutmadan.

Öte yandan adli tıp alanında tıbbi etik açısından ortaya çıkan değer sorunlarının merkezinde olan adli hekim - hasta ilişkisinin, klinik hekimlikteki ilişkiden oldukça değişik olduğunu görüyoruz. İkincisinde hastalığın tanı ve tedavisi çabaları, hasta insanın iyileştirilmesine yöneliktir; burada kişinin sağlık sorunu hekim için kendi başına bir amaç olmaktadır. Birincisinde ise kişinin "muayenesi", bir olayın adli açıdan aydınlatılması için yapılmaktadır, bir sağlık sorununun çözümü amacıyla değil. Dolayısıyla o, etik açısından burada bir araç konumundadır. Buna bağlı olarak da adli hekim tedavi edicilik işlevini üstlenmiş değildir ve bir bilirkişi konumundadır (1). Onun yaptıkları yerine göre üzerinde "muayene" yapılan kişinin, yerine göre ve daha büyük sıklıkla ise başka birisinin ya da birilerinin, giderek toplumun yararı gözetilerek gerçekleştirilmektedir. Ancak bu konunun genel olarak ve daha ayrıntılı biçimde tartışılmasını burada bir yana bırakabiliriz.

Başlıktaki Terimlerin Tartışılması

Başlıktaki terimlerden birincisinin özellikle ikinci-

si gibi bir terimle birlikte kullanılması, adli tıp çevrelerinde belki yadırganabilir. Biz, birimizin konuyla ilgili yayınlarında ilke olarak bunlardan yalnızca ikincisini kullanıyorduk. Sayın Serpil Salaçın'ın bu konuda dikkatimizi çekmesiyle, bu kullanımda daha dikkatli olmamız gerektiği ortaya çıkmıştır (2). Onların arasındaki ayrılığı çok özel olarak açıklamak gerekirse, adli tıp alanının teknik bir terimi olan "perine muayenesi", yapılan işlemler düşünüldüğünde "kızlık zarı incelemesi"ni de içine aldığından bu tür bir içerik yönünden daha geniş kapsamlıdır. Ancak bizim açımızdan ikinci terim, bir tıp uğraş etiği sorununu anlatmasının ötesinde, savcı, yargıç gibi hukuk uygulayıcılarını, kolluk güçlerini, eğitimcileri, giderek tüm toplumu ilgilendiren bir etik sorununu belirttiğinden, toplumsal açıdan çok daha kapsayıcı olmaktadır.

Bu açıdan düşünüldüğünde bağlamına göre uygun terimi seçmek, özellikle ikinci, genel terimin kullanıldığı durumlarda bunun belli bir tıbbi "muayenenin" bir bölümünü oluşturduğunu belirtmemiz gerektiği anlaşılmaktadır. Nasıl, hekimin buradaki konumunun klinik tıptaki tanı-tedavi etkinliğinden değişik olduğunu ve ondan bir bilirkişi işlevi görmesinin beklendiğini vurgulamak durumundaysak.

Öte yandan, bu konudaki etik tutumumuzu açıklığa kavuşturmak, ona karşı çıktığımızı belirtmek, yerine göre bunu vurgulamak amacıyla örneğin "kızlığın denetimi" gibi bir anlatım da kullanabiliriz. Bu, uygulamanın örtük biçimde de olsa az çok onaylandığı izlenimini verebilecek "kızlık denetimi" gibi bir terimden daha uygun olacaktır.

Toplumsal Etik Yönünden Konumuz

Kamuoyuna yansıyan örnekleriyle zaman zaman toplumumuzda tartışma konusu yapılan "Kızlık Zarı İncelemesi" ya da "Bekaret (in) Denetimi", ülkemizde kimbilir ne zamandır "Aşşagelmiş toplumsal uygulamalardan" biri olsa gerektir. Bu uygulamayı yürütenler ve benimseyenlerce, en azından onu olağan karşılayanlarca kuşkusuz ortada onunla ilgili bir değer sorunu sözkonusu olmayacaktır. Ülkemizde ana babalar, nişanlı, eş ya da kişinin yakını konumundaki erkekler, okul ve yurt müdürleri; genç kızlara örneğin bir askeri kurumda iş verecek yöneticilerle onları yatılı okul ve yurtlara alacak olanlar; kadın tutuklu ve mahkumların bulunduğu kurumların sorumluları; adli yetkililer, kolluk güçleri vb konudaki kişiler; belki "Mahallenin Muhtarı" ve giderek neredeyse tüm toplum böyle bir incelemeyi isteme hakkına, daha ilerisi yetkisine sahip görünmektedir. Kimden? Kuşkusuz hekimlerden; ister doğrudan isterse başkaları aracılığı ile dolaylı olarak (1,3). Kuşkusuz burada söz konusu olan, ilke sözde bir yetkidir ve görecekimiz gibi gündeme

*Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Ankara Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

getirildiği durumların çoğunda, resmi görevlilerininki de içinde olmak üzere böyle bir isteğin yasal bir dayanağı yoktur.

Bu "incelemede" belirlenen, daha doğrusu belirlenmek istenen şudur: Kişi, (isteği ile ya da isteği dışında, zorla) cinsel ilişkide bulunmuş mu, bulunmamış mı? Daha başka bir anlatımla, o bir "kadın" mıdır, yoksa henüz bir "kız" mı? (3).

Konuyu önemli bir etik ve tıbbi etik sorunu olarak birimizin gündemine ilk getiren Dr.Serap Şahinoğlu Pelin'in geçtiğimiz yıllarda tıp kaynakları arasında geriye doğru yaptığı 10 yıllık bir tarama, uluslararası dergilerde, tek bir vakada üretra cerrahisi için kullanılması dışında "kızlık zarı", bilimsel terimi ile "himen" gibi bir başlığın bulunmadığını göstermiştir. Dolayısıyla tıp yayınlarına katkıda bulunan ülkelerde "kızlık zarı incelemesi" ya da "bekarat denetimi" gibi bir konu yoktur (3).

Bir ülkede böyle bir uygulama varsa, konuyu etik açısından adli tıp alanının, genelde tıp etkinliğinin sınırlarının çok dışında düşünmek durumundayız. Burada bir yandan tıp, hukuk fakülteleri ve yönetici yetiştiren yüksek eğitim kurumları ile sağlık, adalet ve iç işleri bakanlıkları gibi konuyla ilgili uygulamaların yapılmasından sorumlu olan görevlilerin bağlı bulunduğu resmi kurumları gözönüne almamız gerekmektedir. Öte yandan ise, toplumun tümü ya da tüm kamuoyu ile başta basın-yayın olmak üzere onu etkileyen belli başlı kesimleri göz önünde tutmalıyız. Çok öz biçimde de olsa aşağıda dile getirilen noktalar az çok sınırlı uğraş alanlarından daha geniş bağlamlara, giderek tüm topluma yönelik olarak ele alınmıştır.

Temel Tıbbi Etik İlkelerinin Işığında

Hekimlerin hastaları ile olan uğraş ilişkilerinde kuşkusuz bir takım temel tıbbi etik ilkelerine uymaları söz konusudur. Buna göre, hastanın sağlık sorununun çözümü için gerekli tanı ve tedavi uygulaması sırasında hekim şu ilkeleri dikkate almalıdır: İnsan ve birey olarak ona saygı göstermek; onun ruhsal-bedensel bütünlüğünü tanıma; ona bedensel, ruhsal, toplumsal yönlerden zarar vermeme; hastayla olan ilişkisinin belli başlı her aşamasında onun onamını (rızasını) alma; onunla ilgili bilgileri saklı tutma (gizlilik ilkesi). Adli nedenler dışında kişinin kendi isteği, daha doğrusu onamı olmadan "olağan" toplumsal gerekçelerle yapılan kızlık zarı incelemesinde bu ilkelerin hepsi açıkça çiğnenmektedir (1,3).

Kızlık zarı ya da himen, bir patoloji durumu ya da "hastalığı" bulunmayan bir anatomik yapıdır (bu yapının evrim biyolojisi yönünden ele alınmasını buradaki bağlamımızda bir yana bırakabiliriz). Dolayısıyla, insanın yapısı ile ilgili olan ve en başta anatomi alanında ki ders kitaplarının ve belki ilgili bilimsel yayınların dışında başka tıp yapıtlarında ondan söz edildiğine pek

rastlamıyoruz. Bu saptamanın ancak dolaylı bir iki ayırık (istisna) durumu vardır: Zarın doğuştan kapalı olduğu durumlarda ilk adet görme sırasında onun cerrahi yolla açılması zorunluluğu; ilerleyen plastik cerrahi teknikleri aracılığıyla ve yukarıda değindiğim gibi kız çocuklarında üretra eksikliğinde zarın onun yapımı amacıyla ve belki benzeri cerrahi uygulamalarda kullanılması. Böylece, tedavi edici ya da klinik tıbbın içinde bir "himen sorunu" ve konusu yok gibidir (3).

Buna bağlı olarak, konumuzun bağlamında hekim gelen, çoğunlukla getirilen genç kız ya da daha ileri yaştaki kadın, tıp uygulamaları açısından, sözcüğün olağan kullanımlarındaki anlamında bir "hasta" ya da "vaka" değildir. Bu nedenle, onunla ilgili olarak tedavi amacına yönelik bir tanı çabası, bir "tıbbi muayene" sözkonusu olamaz. Buradaki "inceleme", ilgili durumların çoğunda, yeniden vurgulamak gerekirse ancak sözde bir hukuksallığı, gerçekte ise kişilerle ilgili "toplumsal" bir saptama amacını taşımaktadır. Böylece, sağlık sorunu ya da sorunları dolayısıyla hekimlik uğraşı ve tıbbi etik açısından hekim için doğrudan bir amaç konumunda olması gereken birey, bu uygulama sırasında toplumun istekleri doğrultusunda hekim yönünden bir araç durumuna gelmektedir. Bu bağlamda dile getirilmesi gereken en temel nokta, yukarıda sayılan ve kızlık zarı incelemelerinde açıkça çiğnenildiği belirtilen tıbbi etik ilkelerinin de bir anlamda geride kaldığıdır; Çünkü "bekaret denetimi" hekimleri hekim olarak ilgilendirmemekte, yasal açıdan incelemenin yapılmasının gerekebildiği adli durumlarda da yine yukarıda değinildiği gibi onlar bilgilerinden yararlanan bilirkişi (ya da "uzman" kişi) konumunda olmaktadır (3,4).

Üzerlerinde bu "incelemenin" yapıldığı kişilerin tedavi görecektir hastalar olmamaları ve hekimlerin bilirkişi konumunda bulunmaları, burada savunulan tutuma karşı ve toplumu merkeze alan bir etik görüşe destek olarak da gündeme getirilebilir. Buna bağlı olarak, klinik tıptaki hasta-hekim ilişkisinin olağan etik ilkelere burada geçerli olmayabileceği de ileri sürülecektir. Ancak düşünmeliyiz ki biz hastalara özel durumda ki insanlar olarak bakmaktayız ve tıbbi etiğin başlıca ilkeleri insana etik yaklaşımımızın tıp etkinliği içindeki özel uzantılarıdır. Etik açısından birey olarak insan merkeze konulduğunda, klinik tıp etkinliğinde geçerli olan ilkelerin adli tıp açısından da geçerliliklerini korumamaları için bir neden bulunmayacaktır.

Hukuk Alanı ve "Kızlığın Denetimi"

Hukuk yönünden ise gerek genelde gerekse ülkemizdeki yasal düzenlemelerin ışığında konumuzla ilgili olarak burada şu temel noktaların üzerinde durulabilir. Ülkemizin (ve olasılıkla daha başka ülkelerin) yasal düzenlemelerinde kişinin "beden bütünlüğünden" söz edilmekte, görünüşe göre onun ruhsal yönü,

yargıç ve savcı gibi hukuk uygulayıcıları tarafından ancak "yeri geldiğinde" dikkate alınmaktadır. Buna karşılık tıp etkinliğinin genelinde olduğu gibi klinik hekimlik açısından da birey, ruhsal ve bedensel yönleri büyük etkileşim içinde olan "psikosomatik" bir bütündür. Daha geniş bir açıdan ve toplumsal düzeyde görüldüklerinde ise bireyler tıp etkinliği yönünden "psikobiyososyal" birer varlıktır. Yalnız bilimsel-tek-nik bir yönden bakıldığında hekimlerin hastaları üzerinde uyguladıkları işlemlerin kapsamı böyle geniş bir açıdan görülmeyebilir. Ancak hasta-hekim ilişkisi genel olarak insanlar arası ilişkilerin özel bir alt kümesi olarak görülürse, bu noktanın konumuzun bağlamındaki önemi hukuk yönünden de daha iyi anlaşılabilir (1,3).

Ülkemizdeki yasal düzenlemeler açısından, "kızlık zarı incelemesinin" hukuksal olarak geçerli olduğu ya da gerçekleştirilebileceği durumlar gerçekte yapılanlara göre çok sınırlıdır. Irza tecavüz, zorla alıkoyma durumlarıyla ilgili adli başvuruların dışında hekimlerin bu incelemeyi yapma konusunda yasal hiç bir yükümlülükleri yoktur. Tersine, onu yapmama zorunlulukları bulunmaktadır. Çünkü yasanın gerektirdiği durumlarda savcı ve yargıçların dışında kalan (ailenin bir üyesi, okul yöneticisi, kolluk güçleri gibi ve başkaca) kişilerden gelen inceleme isteklerine, başvurularına uyararak bu incelemeyi yapmak, yasal açıdan bir suç oluşturmaktadır. Yasal gerekçesi ya da dayanağı bulunmayan eylemler, bu arada hekimin bir kızlık zarı incelemesinde bulunması, kişinin beden (ve ruh) bütünlüğüne yönelik bir saldırı olmaktadır. Bu gibi uygulamalarda hekim, ilke olarak yasal yaptırımlarla karşı karşıya kalma durumundadır (1,3).

Etik açısından kanımca yasal durumlarda da hekimin, "incelenecek" genç insanın kendisi başta olmak üzere ilgili kişilerle, onun ailesinin üyeleriyle, gerekirse savcı ve yargıçla işbirliği yoluyla uygulamayı kişinin en az zararına olacak biçimde yapması gerekecektir. Onun buradaki bilirkişilik işlevinde de, daha yukarıda sayılan zarar vermeme, gizlilik gibi tıbbi etik ilkeleri hekimlik uğraşı açısından temel ahlaki yol göstericiler olacaktır. Bunların arasında, kendi üzerinde yapılacak girişimlerde bireyin onam vermesinin, öteki ilkelerinde gözetildiği bir ilkeler bütünü merkezinde yer alacağı açık olmalıdır. Bizim bağlamımızda bir insan ancak, onam ilkesinin altında yatan özerkliği ve kendisi ile ilgili işlemler konusunda karar verme hakkını kullanması ile gerçekten birey olabilir.

Kuşkusuz onamda etik yönünden tek ve kesin belirleyici değildir; tıpta, örneğin salt estetik amaçlı cerrahi girişimlerde olduğu gibi (5) onamın verildiği bir takım durumlarda, hekim (belki ciddi psikolojik v.b. zorunlu nedenlerin dışında) kişinin tıbbi girişim isteğini geri çevirebilir. Öte yandan adli tıpta ve konumuzun bağlamında da genç kıza ya da daha ileri yaştaki

bir kadına dışarıdan gelebilecek baskılar, onu bu işlem için gerçekte istemediği bir onamı vermeye zorlayabilir.

Cinsel taciz durumlarında yapılması gereken jinekolojik muayenedir (perine muayenesidir), (kızlık ya da) bekaret kontrolü değil; kişi reddederse bu da yapılmayabilir (6).

Tıp Uygulaması Bağlamında "Perine Muayenesi"

Türk Tabipleri Birliği Etik Kurulunun konuya ilişkin tutum bildirisinde, "kızlık zarı denetimi"ni yapabilecek hekimleri belirlemenin ve yasal düzenlemeyi bu biçimde düşünmenin bu denetime "evet" demek olacağı; bu denetimin ancak "ırza geçme, evlenmek vadiyle kızlık bozmak" gibi adli olaylar nedeni ile ve yalnızca ilgilinin rızası ile kabul edebileceği belirtilmiştir (4). Ancak o kurulun bir üyesi olan yazarımız, uygulamayı adli durumlarda sınırladıktan sonra bu noktayı tartışmanın sakınca yaratmayacağı kanısındadır. Bu durumda, söz konusu incelemeyi "hangi hekimin yapacağı" gündeme gelecektir. Bu noktayı daha da açarsak, "hangi uzmanlık dalındaki hekim?", "ne gibi bir konumdaki" ya da "ne tür yetkisi bulunan hekim?" gibi sorular sormamız gerekecektir.

Görebildiğimiz ölçüde genel uygulamada kadın hastalıkları ve doğum uzmanları, bu alanda kendilerine en çok başvuru alan hekimler olmaktadır. Onların yanında adli tıp uzmanları, bunların bulunmadığı yerlerde sağlık ocaklarının ("pratisyen") hekimleri devlet görevlilerinin (ve başka kişilerin) konuyla ilgili başvurularını dikkate almak durumunda kalmaktadır. Yine gözlenebildiği ölçüde, özellikle akademik bir anlayışı bulunan adli tıp uzmanları, kanımızca çok yerinde olarak kendilerini bu konuda yaklaşım, bilgi ve beceri açısından en yetkili kişiler olarak görmektedirler. Kendilerinden bu incelemenin istendiği kadın hastalıkları-doğum uzmanları ise genelde kendilerinin bu konudaki işlevlerini olağan klinik tıp uygulamalarından değişik görmemektedirler. Her durumda, başta adli tıp uzmanları olmak üzere tüm hekimlerin bu konuda etik açısından ayrı bir duyarlılık kazanmalarının, bunun içinde gerektiğinde ruh hekimleri ile (ve /veya klinik psikologlarla) işbirliği yapmaları gerektiğini düşünmek aşırı bir beklenti olmasa gerekir. Sonunculara bu alanda genel olarak da önemli işler düştüğü, onların bu konuda ilgili herkesi ve tüm toplumu onun ruhsal yönleri açısından aydınlatabilecekleri kanısındayım; özellikle de ergenlik çağındaki genç kızların buradaki biyopsikolojik ve toplumsal durumları ile ilgili olarak (7).

Hekimler, kendilerinden konumuzla ilgili bir işlem istendiğinde bunun yasal gerekçeleri ile ilgili olarak kendilerine doyurucu bir açıklama yapılmasını istemek durumundadırlar; ister savcılardan gelecek yasal istekler, isterse başkalarından gelebilecek ve ilkece

yasal olmayan beklentiler sözkonusu olduğunda. Birinci türden durumlarda olanlar, bu konuda başvurulabilecek uzmanlık, bilgi, beceri ve deneyimlerine sahip olmalıdırlar; burada en başta, konuyla ilgili kazanımları olan adli tıp uzmanları usumuzu gelmelidir. İkinci türden isteklerde ise, daha önce değindiğimiz biçimde hekimlerin incelemeyi reddetme hakları, bunda ötesinde, yine yukarıda vurgulandığı gibi zorunlulukları vardır.

Paylaşılan Bir Değer Olarak Sorumluluk ve Konumuz

Konumuzla ilgili olarak bir yandan ruh bilimsel ve toplumsal açıdan, öte yandan etik, deontoloji (görev bilgisi) ve hukuk yönünden düşünülebilecek yukarıdaki ve benzeri noktaların ışığında, burada onun şu yönünün de vurgulanması gerekecektir. Yasal zorunluluklara da dayansa kendi bedeni üzerinde kızlık (zarı) incelemesinin yapılacağı bireye konuyla ilgili herkesin gerekli duyarlılıkla yaklaşması kuşkusuz çok önemlidir. İşleme bağlı olarak bireyde ortaya çıkabilecek ruhsal ve toplumsal kötü sonuçlar, nitelik ve nicelik yönünden en başta bu yolla en aza indirilebilecektir. Fiziksel olarak, kişiye yumuşak bir yaklaşım ve davranış vb öteki noktalar bir yana onu işlemin yasal açıdan "haklılığına" ve gerekliliğine inandırmak, onun bir yanda bireyselliği öte yanda toplumsallığı düşünüldüğünde son derece önemli olacaktır.

Öte yandan, kızlık zarı incelemesi konusu çağımızda çok ciddi bir insan hakları sorunudur. Bireyin onamı olmadan devlet kurumlarında çalışan görevlilerin, konuları ne olursa olsun hekimlerin, toplumun başka üyelerinin, onun kişiliği ve ruh-beden bütünlüğü üzerinde, görünüşteki ya da sözde ahlaki gerekçelerle "tasarruf" hakkını kendilerinde bulmaları, çağımızın etik ve temel hukuk anlayışı ile hiç de bağdaşmamaktadır. Tıbbi etik ile ilgili olanların yanında genel olarak insan hakları ile ilgili bildirelere ve benzeri me-

tinlere göz atmak, bu saptamanın çok yerinde olduğunu gösterecektir (3).

Tıp uğraşının temel işlevi, insan sağlığının korunması ve sağlıkları bozulan bireylerin tanı ve iyileştirilmelerinin gerçekleştirilmesidir. Hekimlerin yaptıkları, yapmak zorunda ya da sorumluluğunda olduklarını düşündükleri "kızlık zarı incelemeleri" bu işlevin çok dışına düşmektedir. Özellikle genç yaşta kadınların kendilerini toplumda aşağı görmelerinden yaşamlarına kıymalarına dek uzanan çok ciddi sonuçlar doğuran bu incelemedeki "bilirkişi görevlerini" de, hekimler dikkatle gözden geçirmek durumundadırlar. Etik, hukuk, toplumsal, siyasal boyutlarıyla söz konusu "inceleme", benzeri tüm çok boyutlu konularda olduğu gibi toplumun tüm kesimlerince tanınmalıdır. Bu alandaki sorumluluk, eğitimciler de içinde olmak üzere ve değişik ölçülerde de olsa bu konuyla ilgisi bulunan herkesindir.

KAYNAKLAR

1. Örs Y. Perine Muayenesi Özelinde Adli Tıp ve İnsan Hakları. Adli Tıp ve Etik panelinde yapılan sunuş, 2.Adli Bilimler Kongresi Bursa 13-16 Mayıs 1996.
2. Salaçin S. (2-4 Kasım 1995 günlerinde Adana'da yapılan 2.Tıp Etiği ve Tıp Deontolojisi Sempozyumundaki özel görüşme).
3. Örs Y. Vahşetin Adı: Kızlığın Denetimi. Bilim ve Ütopya. 1995; 9:20-21.
4. Türk Tabipleri Birliği Etik Kurulu. Kızlık Zarı Denetimi Konusunda Tutum. 7 Şubat 1994.
5. Ş Pelin S. Etik Açısından Tıpta Estetik Sorunları. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 1994; 47:65-74.
6. Güngör S. Bekaret Muayenesi Üzerine. Toplum ve Hekim 1993;54:33-36.
7. Ş Pelin S. Kızlık Zarının İncelenmesinin Etik Yönleri ve Adelosan Çağ. Sendrom 1993; 3:61-63.

Yazışma Adresi:

Prof.Dr.Yaman Örs
Ankara Tıp Fakültesi Deontoloji
Anabilim Dalı
Ankara